

DÜŞÜNCE ALANI

- 1 -

Kültür Bakanı Talat Sait Halman'ın, Ankara'da Konser Salonu'nda bir ilgi gecesi düzenleneceğini haber vermesi üzerine, Çağdaş Türk müziği sanatçılarının gösterdiği tepki tartışmalara yol açtı. Seriatçı gazeteler işi sövgüye değin uzattılar; hiç bir müzik türüne sokulmayacak olan piyasasarkılarını yazan ve çalanlar işe karıştılar. Türk babasının geçirdiği bunalım gereği olan her günkü çelişkilere rastladık; birinci sayfalarında Atatürkçü görünen gazeteler, satış kaygısı ile, tartışma sütunlarında piyasa müzikçilerine emanet ettikleri iç sayfalarında Suna Kan gibi bir değere çatılmasına gözlerini yumdular. «Alaturkuların» ortaya sürmek iste-dikleri, pek doğaldır ki, Atatürk'ün «alaturka» adını almış olan müzik yanlısı olduğudur. Buna şaşmamak gerekiyor. Çünkü, seriatçıların dışında kalan tutucular da Atatürk'ün ilkelerini gizlemek, ortaya ken-di çıkarlarına uygun bir Atatürk çıkarmak yolundadırlar.

Geçen aylar içinde Kültür Bakanı'nı uyarma amacıyla ve zımın yazılarda yinelenen halde, Atatürk'ün müzik konusunda düşündüklerini Cumhuriyet döneminde yaptıklarını Halkevleri Dergisi'nde de okuyuculara sunmak istedik. Görüleceği gibi, bu sözlerle ve eylemlere ayrıca katılacak bir yorumun gereği yoktur.

14 Ekim 1925 günü, İzmir Kız Öğretmen Okulu'nda öğrencilere sorulan sorular üzerinde kendi düşüncülerini belirtirken, «Hayatta musiki lâzım mıdır?» sorusunu da şöyle karşılamıştır:

Hayatta musiki lâzım değildir. Çünkü hayret musikidir. Musiki ile alakası olmayan mahlakat insan değildirler. Eğer mevzu bahis olan insan hayatı ise musiki behemehal vardır. Musikimiz hayat zaten mevcut olamaz. Musiki hayatın neşesi, ruhu, süruru ve her şeyidir. Yalnız musikinin nev'i şayanı mütalâdır (Ata-

ATATÜRK VE MÜZİK

G-HALKÇI-06

YAZAN :

Konservatör
Sami N. ÖZERDİM

türk'ün Söylev ve Dekişleri, 2. cilt)

Atatürk'ün müziği ne kadar sevdiği, bu konuşmanın ilk tümcesini ikinciye bağlarken gösterdiği duyarlılıkta görün-yor. Müzik gereksizdir, çünkü insan yaşantısında müzik kesin olarak vardır.

Atatürk bütün yaşamı boyunca müziği yanından ayırma mıştır. Yalnız, onun yanında bulundurduğu saz takımı idi. «Alaturkacıları» konuşuran da budur. Atatürk'ün bu davranışı üzerinde iki türlü düşünülebilir. Kimisi, onun saz takımını alaturka dinleyip Batı müziğini salık vermesini bir çelişki olarak kabul edebilirler. Bizler ise, Atatürk'ü, kişisel zevklerini topluma aşıl-maktan kaçınan büyük bir özgeci diye karşılıyoruz. Üstelik halkı geriye baktırarak «salta nat sürmek» yolunu seçmediği ni de bu davranışı ile göstermiştir. Yukarıdaki sözlerinde, ne olduğunu belirtmemekle birlikte «Yalnız, musikinin nev'i şayanı mütalâdır» demesi de ilginçtir; bu, bizim anlayışımıza bağlanabilir.

Atatürk, 9 Ağustos 1928 akşamı, Sarayburnu parkında, Türk harflerini, Harf devrimini ni mustularken müziğe de dokunmuştur. Hatta müzik devriminin o gece başlatıldığını söylemek gerekir. O akşam sah nede Mümtetül mehdiyye adlı Mısırlı bir kadın sanatçı şarkı söylemiştir. Ötede ise hafif

Batı müziği çalınmaktadır. Atatürk halka yaptığı konuşma da Mısırlı sanatçının sanatını da başarı gösterdiğini söylediği-ten sonra şunları ekler:

Fakat benim Türk hissiyatım üzerinde artık bu musiki, bu basit musiki Türk'ün çok mü-n keşif ruh ve hisini tatmine kâfi gelmez. (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 2 cilt)

Atatürk'ün söyledikleri bu kadar değildir. Başka bir sah nede çaldığı anlaşılabilir ve hafif Batı müziği olması gereken müziğe dikkati çekerek sözü nü sürdürür: «Bu ana kadar Şark musikisi denilen terennümler karşısında kansız gibi görünen halk, derhal harekete ve faaliyete geçti. Hepsini oynuyor ve şen, şatırdır. tabiatın icabatını yapıyorlar. Hakikat Türk fıtraten şen, şatırdır. Eğer onun bu güzel huyu bir zaman için farkolunmamışsa, kendinin kusuru değildir. Kusurlu hareketlerin acı, felâketli neticeleri vardır. Bunun farkı olmamak kabahattir. İşte Türk bunun için gamlandı. Fakat artık millet hatalarını kendi ile tashih etmiştir; artık müsterihtir artık Türk şendir»

Gerçi Atatürk'ün Batı müziği —metinde geçtiği üzere medeni dünyanın musikisi— olarak dans müziğini göstermiş olduğunu bu müziğin de aslında Batı müziği olmadığı ni belirtmeler de bulunur. Ancak acaba o gece Sarayburnu

nu Parkı'nda çalınan «Şark müziği»nin niteliği ne idi? Ayrica Atatürk, bir ulusu bütün yaşantısı ile yaşamının ta içi ne atmak isteyen büyük bir insandı. Bir müzik bilgini değil di Müzik konusunda, toplum açısından ve toplum çapında görüşleri, sezileri olduğu aşığıda görüldüğünde belki bu sözlerime de gerek kalmayacaktır. Ne var ki Atatürk, aşağıda belirtceği gibi müziğin uzun yüzyıllar Türk toplumu üzerinde yaptığı etkiyi iyi değerlendirebilmiştir. Bu «no vide» bir müziğin bir toplumu nasıl bir durukluğa götürdüğünü görebilmiştir.

1930 yılının 21—24 Mart günlerinde Alman tarih yazarı Emil Ludwig'le yaptığı konuşmada, müzik devrimi konusundaki düşüncelerini şöyle açıklamıştır:

Montesquieu'nun «bir milletin musikiçilikteki meyline ehemmiyet verilmezse o milleti ilerletmek mümkün olmaz» sözünü okudum, tasdik ederim. Bunun için musikiçiler pek çok itina göstermek te olduğunu görüyorumuz.

Ludwig, Şark'ın anlayamadıkları tek «fenninin ontu» musikiçiliği olduğunu söylemesi üzerine Atatürk şu yanıtı vermiştir:

Bunlar hep Bizans'tan kalma şeylerdir. Bizim hakiki musikimiz Anadolu halkından işitilebilir.

Ludwig'in bu ezgilerin «ısla hiyle terakki ettirilmesi»nin olarak içinde olup olmadığını sorması üzerine ise, Atatürk: «Garp musikiçiliği bugünkü haline gelinceye kadar, ne kadar zaman geçti?» diye sormuş «Dört yüz yıl» yanıtını almış sözlerini şöyle bitirmiştir:

Bizim bu kadar zaman beklemeye vaktimiz yoktur. Bunun için, garp musikiçiliğini almakta olduğumuzu görüyoruz. (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri 3. cilt)

Bu konuşmada, Atatürk'ün halk müziği ile Batı tekniği konusunda açık bir yolun varlığını belirtiyor.

(Devamı Var)